วารสารพยาบาลตำรวจ
ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2557

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทาน*

กิ่งกาญจน์ สิทธิขันแก้ว**
ดร. รุ่งระวี นาวีเจริญ***

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบบรรยายเชิงความสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทาน โดยใช้ทฤษฎีการส่งเสริมสุขภาพของ Pender (2006) เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ตัวอย่างอายุ 20-59 ปี จำนวน 143 คน ที่มารับบริการคลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลตำรวจ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและความเจ็บป่วย แบบสอบถามการรับรู้ประโยชน์ในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ แบบสอบถามการรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม แบบสอบถามอิทธิพลด้านสถานการณ์ แบบสอบถามพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ตัวอย่างมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 3.17 SD = .55) 2) การรับรู้ประโยชน์ในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การสนับสนุนทางสังคม อิทธิพลด้านสถานการณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (r = 0.46, 0.72, 0.38, 0.24 และ 3) ระดับน้ำตาลเฉลี่ยสะสมในเลือด ภาวะแทรกซ้อน การรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (r = -0.43, -0.30, -0.19)

คำสำคัญ : พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทาน

* วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** นิสิตสาขาพยาบาลศาสตร์ (การพยาบาลผู้ใหญ่) คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

Journal of The Police Nurse
Vol. 6 No. 1 January - June 2014

Factors Related to Health Promoting Behaviors of Type 2 Diabetes Patients with Insulin and Oral Agent Therapy*

Kingkarn Sittikankaew**
Rungrawee Navicharoen, Ph.D.***

Abstract

This correlation research was aimed to study the health promotion behaviors and the factors related to health promotion behaviors among type 2 diabetes patient with insulin and oral agent therapy. The theoretical framework was Pender's Health Promoting Model. The eligible participants were 143 type 2 diabetes patients with insulin and oral agent therapy who had age between 20-59 years old and were recruited from the Diabetic outpatients department of King Chulalongkorn Memorial Hospital, Police General Hospital and Thammasat University Hospital. The instruments for collecting data were the Diagnosis assessment and treatment form, the Perceived Benefits Questionnaire, the Perceived Barrier Questionnaire, the Perceived Self-Efficacy Questionnaire, Social Support Questionnaire, Situational Influences Questionnaire, and Health Promotion Behaviors Questionnaire. Data were analyzed with the descriptive statistics and Pearson's Product Moment correlation.

The major findings were as followed: a) The health promotion behaviors among type 2 diabetes patients with insulin and oral agent therapy were at a good level ($\bar{X}$ = 3.17 SD = .55); b) There were positively statistical correlation between perceived benefits, perceived self-efficacy, social support, situational Influences and health promotion behaviors among type 2 diabetes patients with insulin and oral agent at the significant level of .05 (r = 0.46,0.72, 0.38, 0.24, respectively) and c) There were negatively statistical correlation between Hemoglobin A1c, diabetic complication, perceived barrier and health promotion behaviors among type 2 diabetes patients with insulin and oral agent at the significant level of .05. (r = -0.43, -0.30, -0.19 respectively)

Keywords : Health promotion behaviors Type 2 diabetes patients with insulin and oral agent

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรคเบาหวานเป็นโรคเรื้อรังที่เป็นปัญหาทางสาธารณสุข จากรายงานขององค์การอนามัยโลก พบว่ามีผู้เป็นเบาหวานจำนวน 250 ล้านคน พบความชุกของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ถึงร้อยละ 90-95 (American Diabetes Association, 2011b) สำหรับประเทศไทย มีการตรวจคัดกรองตั้งแต่อายุ 30 ปีขึ้นไปพบจำนวนผู้ป่วยเบาหวาน 2.4 ล้านคน (Aekplakorn et al., 2004) และพบผู้ป่วยเบาหวานมีภาวะแทรกซ้อนร้อยละ 75.4 เป้าหมายของการรักษาโรคเบาหวานคือการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้ใกล้เคียงค่าปกติและป้องกันภาวะแทรกซ้อน (White et al., 2001) ซึ่งการรักษานั้นมีความซับซ้อนทำให้ผู้ป่วยควบคุมโรคเบาหวานไม่ได้ถึงร้อยละ 69.34 (Kosachunhanun et al., 2006) การรักษาเบาหวานมีหลายแนวทาง ในเริ่มแรกผู้ป่วยจะได้รับการรักษาแบบยารับประทานร่วมกับการปรับพฤติกรรม แต่ในผู้ป่วยที่มีระยะเวลาการเป็นโรคมากกว่า 10 ปีร่วมกับมีภาวะแทรกซ้อนและมีระดับน้ำตาลเฉลี่ยสะสมในเลือดสะสม (HbA1c) มากกว่า 9% ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 จะได้รับการรักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานถึงร้อยละ 16.7 ซึ่งสูงกว่าการรักษาด้วยการรับประทานยา หรือการฉีดอินซูลินเพียงอย่างเดียว (Kosachunhanun et al., 2006) ผู้ป่วยกลุ่มนี้ยังไม่ให้ร่วมมือในการรักษาด้วยยาฉีดอินซูลินถึงร้อยละ 70.6 (Wong et al., 2011)

จากทบทวนวรรณกรรมในประเทศไทยที่ผ่านมาพบการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพตามทฤษฎีส่งเสริมสุขภาพของ Pender ในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยตัวอย่างผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการรักษาด้วยยารับประทานหรือได้รับการรักษาด้วยยาฉีดอินซูลินเพียงอย่างเดียวมากกว่าร้อยละ 90 ส่วนผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานพบไม่ถึงร้อยละ 10 ของตัวอย่าง และยังไม่พบการศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพเฉพาะกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานนี้ ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมายังไม่เพียงพอกับการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทาน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยดังกล่าวโดยใช้ทฤษฎีส่งเสริมสุขภาพของ Pender (2006) เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นแนวทางปฏิบัติให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานและช่วยสงวนทรัพยากรทั้งทางด้านบุคคลากรและเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างเต็มศักยภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทาน

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระว่างระดับน้ำตาลเฉลี่ยสะสมในเลือด ภาวะแทรกซ้อน การรับรู้ประโยชน์ในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การสนับสนุนทางสังคม อิทธิพลด้านสถานการณ์ กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทาน

กรอบแนวคิดการวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีส่งเสริมสุขภาพของ Pender (2006) มาเป็นกรอบแนวคิดร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม โดยคัดเลือกปัจจัยในแต่ละด้านที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทาน ดังนี้ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ระดับน้ำตาลเฉลี่ยสะสมในเลือดและภาวะแทรกซ้อน การรับรู้ประโยชน์ในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ อิทธิพลระหว่างบุคคลได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม อิทธิพลระหว่างบุคคล

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร ผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2 และได้รับการรักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทาน ที่แผนกผู้ป่วยนอกโรคเบาหวาน โรงพยาบาลในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยทั้งเพศชายและเพศหญิง อายุระหว่าง 20-59 ปี ที่มารับบริการที่แผนกผู้ป่วยนอกคลินิกเบาหวาน ได้แก่โรงพยาบาลตำรวจ 47 คน โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย 48 คน โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ 48 คน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2556 ถึงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2556

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 7 ส่วน คือ

แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามการรับรู้ประโยชน์ในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ แบบสอบถามการรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม แบบสอบถามอิทธิพลด้านสถานการณ์ แบบสอบถามพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน ในการพิทักษ์สิทธิของตัวอย่าง ดังนี้ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการเข้าไปแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย อธิบายลักษณะของแบบสอบถาม ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย และขอความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัย โดยชี้แจงสิทธิของตัวอย่างที่สามารถจะตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมงานวิจัยในครั้งนี้ และไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการรักษาของแพทย์และการให้การพยาบาลแต่อย่างใด เมื่อตัวอย่างตอบรับเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยขอให้ตัวอย่างลงนามในเอกสารยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และผู้วิจัยได้อธิบายเพิ่มเติมว่าผู้ป่วยสามารถบอกยกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลา ข้อมูลและคำตอบทุกอย่างผู้วิจัยจะถือเป็นความลับและนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์การวิจัยเท่านั้น รวมทั้งมีการใช้รหัสแทนชื่อจริงของตัวอย่าง ผลการวิจัยจะนำเสนอข้อมูลในเชิงวิชาการและในลักษณะภาพรวม การขอข้อมูลในการวิจัยนี้ผู้วิจัยจะพยายามรบกวนตัวอย่างให้น้อยที่สุด และขณะตอบแบบสอบถามเพื่อให้ข้อมูลนี้ หากตัวอย่างรู้สึกไม่สะดวกใจ ไม่สบายใจ หรือรู้สึกว่าถูกรบกวน ตัวอย่างสามารถขอออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องให้เหตุและคำอธิบายใด ๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะไม่มีผลต่อตัวอย่างและต่อการรักษาของแพทย์และการพยาบาลแต่อย่างใด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสถิติสำเร็จรูป กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการทดสอบทั้งหมดที่ระดับ .05 การรับรู้ประโยชน์ในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การสนับสนุนทางสังคม และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระดับน้ำตาลเฉลี่ยสะสมในเลือด ภาวะแทรกซ้อน การรับรู้ประโยชน์

ในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การสนับสนุนทางสังคม อิทธิพลด้านสถานการณ์ กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation)

ผลการวิจัย

พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานเป็นรายด้านและโดยรวม ดังแสดงในตาราง 1

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า ตัวอย่างมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.2 SD = .55) แต่พบว่าในรายด้านตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในด้านการจัดการความเครียดในระดับดี ($\bar{X}$ = 3.8 SD = .86) และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในด้านการออกกำลังกายในระดับไม่ดี ($\bar{X}$ = 2.39 SD = .1.15)

ปัจจัยที่ศึกษากับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทาน มีความสัมพันธ์กัน ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานเป็นรายด้านและโดยรวม

พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
ด้านการควบคุมอาหาร	3.10	.63	ปานกลาง
ด้านการออกกำลังกาย	2.39	1.15	ไม่ดี
ด้านการใช้ยา	3.56	.60	ดี
ด้านการติดตามระดับน้ำตาลในเลือดด้วยตนเอง	2.97	.92	ปานกลาง
ด้านการจัดการความเครียด	3.81	.86	ดี
โดยรวม	3.17	.55	ปานกลาง

ตาราง 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ศึกษากับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทาน (n=143)

ปัจจัย	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	P-value
ระดับน้ำตาลเฉลี่ยสะสมในเลือด	-.43	.000
ภาวะแทรกซ้อน	-.30	.000
รับรู้ประโยชน์ในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ	.46	.000
การรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ	-.19	.021
การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ	.72	.000
การสนับสนุนทางสังคม	.38	.000
อิทธิพลด้านสถานการณ์	.24	.004

จากตาราง 2 การรับรู้ประโยชน์ในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การสนับสนุนทางสังคม อิทธิพลด้านสถานการณ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = 0.46, 0.72, 0.38, 0.24$)

ระดับน้ำตาลเฉลี่ยสะสมในเลือด ภาวะแทรกซ้อน การรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = -0.43, -0.30, -0.19$)

การอภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทาน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.17$ SD = .55) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ป่วย

จำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการมาตรวจตามนัดแต่ละครั้งผู้ป่วยจะได้รับคำแนะนำจากบุคคลากรทางการแพทย์เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ (ร้อยละ 100) ประกอบกับตัวอย่างสามารถอ่านออกเขียนได้ร้อยละ 86 จึงมีความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพต่อตนเองมากยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานเป็นรายด้าน ทั้ง 5 ด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 พฤติกรรมการควบคุมอาหาร พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการควบคุมอาหารอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.10, SD = .63) ตัวอย่างรับประทานอาหารตรงเวลา 3 มื้อ ($\overline{X}$ = 3.50, $\overline{X}$ = 3.58) และตัวอย่างยังมีการรับประทานผักใบเขียวและผักที่มีเส้นใย ($\overline{X}$ = 3.99) แต่ยังมีการดื่มเครื่องดื่มที่มีรสหวาน ($\overline{X}$ = 2.33) การนับจำนวนพลังงานจากอาหารและการอ่านฉลากก่อนเลือกบริโภคน้อย ($\overline{X}$ = 1.52, $\overline{X}$ = 1.98)

1.2 พฤติกรรมด้านการออกกำลังกาย พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมด้านการออกกำลังกายอยู่ในระดับไม่ดี ($\overline{X}$ = 2.39 SD = 1.15) ตัวอย่างมีภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวานคือ ภาวะแทรกซ้อนโรคหลอดเลือดร้อยละ 41.3 ภาวะแทรกซ้อนโรคไตวาย ร้อยละ 32.2 ภาวะแทรกซ้อนโรคจอประสาทตาเสื่อมและต้อกระจกร้อยละ 12.6 ทำให้เป็นอุปสรรคในการออกกำลังกาย ตัวอย่างออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วันเพียงเล็กน้อย ($\overline{X}$ = 2.50)

1.3 พฤติกรรมด้านการใช้ยา พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมด้านการใช้ยาอยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 3.56 SD = .60) ตัวอย่างมีการสอบถามแพทย์ถึงผลการรักษาด้วยยาด้วยตนเอง ($\overline{X}$ = 4.05) มีรับประทานยาเบาหวานและฉีดอินซูลินอย่างต่อเนื่องและไม่ซื้อยาเบาหวานจากร้านขายยา ($\overline{X}$ = 4.10, $\overline{X}$ = 4.62) แต่ยังพบปรับยารับประทาน ยาฉีดอินซูลินด้วยตนเอง ($\overline{X}$ = 2.13)

1.4 พฤติกรรมด้านการติดตามระดับน้ำตาลในเลือดด้วยตนเอง พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่พฤติกรรมด้านการติดตามระดับน้ำตาลในเลือดด้วยตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.97 SD = .92) ตัวอย่างมีการตรวจระดับน้ำตาลในเลือดด้วยตนเองตามแผนการรักษาและมีส่วนร่วมในการประเมินระดับน้ำตาลในเลือดร่วมกับแพทย์ในการมาตรวจทุกครั้ง ($\overline{X}$ = 3.09, $\overline{X}$ = 3.36) แต่ยังพบว่ามีการจดบันทึกระดับน้ำตาลในเลือดปลายนิ้วและเจาะระดับน้ำตาลในเลือดในเลือดปลายนิ้วเมื่อเจ็บป่วยเพิ่มเติมน้อย ($\overline{X}$ = 2.67, $\overline{X}$ = 2.62)

1.5 พฤติกรรมด้านการจัดการความเครียด พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมด้านการจัดการความเครียด อยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 3.81 SD = .86) ตัวอย่าง ไม่มีความคิดหมกมุ่นกับกับปัญหาที่แก้ไม่ได้ ($\overline{X}$ = 3.87) มีวิธีการผ่อนคลายความเครียด และสามารถปรึกษาคนใช้ชิดเป็นอย่างดี

($\bar{X}$ = 3.81, $\bar{X}$ = 3.89) ประกอบกับมีระยะเวลาการเป็นโรคมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 55.9 และมีภาวะแทรกซ้อนทุกราย จึงมีประสบการณ์และผ่านช่วงเวลาของการปรับตัวมาแล้ว ดังนั้นเมื่อมีเรื่องไม่สบายใจหรือเรื่องเครียดสามารถแก้ไขด้วยตนเองประกอบกับสถานภาพคู่ร้อยละ 74.1 เมื่อมีปัญหาสามารถปรึกษาคู่สมรสได้ อีกประการหนึ่งตัวอย่างมารับการรักษาที่คลินิกเบาหวานจึงมีโอกาสพบปะพูดคุย สังสรรค์ หรือระบายความรู้สึกในกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานด้วยกัน จึงเกิดความสบายใจ ยอมรับและปรับตัวกับการเจ็บป่วย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับน้ำตาลเฉลี่ยสะสมในเลือด ภาวะแทรกซ้อน การรับรู้ประโยชน์ในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การสนับสนุนทางสังคม อิทธิพลด้านสถานการณ์ กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทาน

2.1 ระดับน้ำตาลเฉลี่ยสะสมในเลือดมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (r = -0.43) เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งตัวอย่างมีระดับน้ำตาลเฉลี่ยสะสมในเลือดร้อยละ 9.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 2.08 ตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับน้ำตาลเฉลี่ยสะสมในเลือดมากกว่าร้อยละ 9 ร้อยละ 53.8 มีระยะเวลาการเป็นโรคมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 55.9

2.2 ภาวะแทรกซ้อนมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (r = -0.30) เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำซึ่งตัวอย่างทั้งหมดมีภาวะแทรกซ้อนทุกราย โดยโรคไขมันในเลือดสูงร้อยละ 100 มีภาวะแทรกซ้อนโรคความดันโลหิตสูง เป็นร้อยละ 93

2.3 การรับรู้ประโยชน์ในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (r = 0.46) เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมรับรู้ประโยชน์ในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.04 SD = .61) สอดคล้องกับทฤษฎีส่งเสริมสุขภาพของ Pender (Pender, 2006) ที่กล่าวว่า การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพ ตัวแปรนี้มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพถึงร้อยละ 61 ซึ่งการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพนี้เป็นความเชื่อของบุคคลโดยคาดหวังประโยชน์ที่จะได้รับภายหลังการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพ

การรับรู้ถึงผลประโยชน์จะส่งผลโดยตรงต่อการกระตุ้นให้ปฏิบัติพฤติกรรมโดยคำนึงถึงผลดี การเสริมแรงของการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพทางบวก

2.4 การรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (r =- 0.19) เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก ตัวอย่างมีการรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{X}$ = 1.99 SD = .50) สอดคล้องกับทฤษฎีส่งเสริมสุขภาพของ Pender (Pender, 2006) ที่กล่าวว่า การรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรม มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพถึงร้อยละ 79 การรับรู้อุปสรรคเป็นการขัดขวางการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพซึ่งส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพโดยตรง

2.5 การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (r = 0.72) เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ตัวอย่างมีพฤติกรรมรับรู้ประโยชน์ในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.04 SD = .61) สอดคล้องกับทฤษฎีส่งเสริมสุขภาพของ Pender (Pender, 2006) ที่กล่าวว่า การรับรู้สมรรถนะแห่งตน มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพถึงร้อยละ 86 การรับรู้สมรรถนะแห่งตนเป็นการตัดสินความสามารถของบุคคลในการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพ โดยการรับรู้สมรรถนะแห่งตนเป็นการตัดสินว่าบุคคลใช้ความสามารถระดับหนึ่งในการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

2.6 การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (r = 0.38) เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ตัวอย่างมีการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 3.60 SD = .69) สอดคล้องกับทฤษฎีส่งเสริมสุขภาพของ Pender (Pender, 2006) ที่กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งของอิทธิพลระหว่างบุคคลมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ร้อยละ 57 ซึ่งเป็นความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม ความเชื่อหรือทัศนคติของคนอื่นซึ่งอาจจะเป็นจริงหรือไม่ก็ตาม ซึ่งแหล่งข้อมูลเบื้องต้นของอิทธิพลระหว่างบุคคลในการส่งเสริมพฤติกรรมส่งเสริม

2.7 อิทธิพลด้านสถานการณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (r = 0.24) เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ตัวอย่างมีอิทธิพลด้าน

สถานการณ์อยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 3.70 SD = .59) สอดคล้องกับทฤษฎีส่งเสริมสุขภาพของ Pender (Pender, 2006) ที่กล่าวว่า อิทธิพลจากสถานการณ์ เป็นปัจจัยทำนายการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ร้อยละ 56 อิทธิพลจากสถานการณ์ เป็นการรับรู้และความคิดของบุคคลเกี่ยวกับสถานการณ์หรือบริบทที่สามารถเอื้อ หรือขัดขวางการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการปฏิบัติพยาบาล ทำให้ผู้ปฏิบัติการพยาบาลและบุคคลากรทางสุขภาพรับรู้ว่าพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทานอยู่ในระดับปานกลางและทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยกลุ่มนี้มากที่สุดคือการรับรู้สมรรถนะแห่งตนดังนั้นควรมีการพัฒนาโปรแกรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนในผู้ป่วยกลุ่มนี้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพผู้ป่วยต่อไป

2. ด้านการศึกษาพยาบาล เป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางสำหรับการค้นคว้าวิจัยทางการพยาบาลเกี่ยวกับการปรับปรุงและวางแผนการสอนตามแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพเพื่อเตรียมความพร้อมของนักศึกษาพยาบาลในการดูแลส่งเสริมสุขภาพในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินร่วมกับยารับประทาน

เอกสารอ้างอิง

Aekplakorn, W., Thanamun, B., Chaikittiporn, C., Tiptaradol, S., Chongsuvivatwong, V., & Suwanprapisa, T. (2004). Diabetes Mellitus and Its Risk Factors in the Thai Population: The Third National Health Examination Survey. *Journal of Health Systems Research, 1*(*NO.3-4*).

Kosachunhanun, N., Benjasuratwong, Y., Mongkolsomlit, S., Rawdaree, P., Plengvidhya, N., Leelawatana, R., et al. (2006). Thailand diabetes registry project: glycemic control in Thai type 2 diabetes and its relation to hypoglycemic agent usage. *J Med Assoc Thai, 89 Suppl 1*, S66-71.

Pender, N.J., Murdaugh, C.L. & Parsons, M.A. (2006). Health Promotion in Nursing Practice. 5th (ed). *New Jersey* : Pearson Education, Inc.

Wong, S., Lee, J., Ko, Y., Chong, M. F., Lam, C. K., & Tang, W. E. (2011). Perceptions of insulin therapy amongst Asian patients with diabetes in Singapore. *Diabetic Medicine, 28*(2), 206-211.